

Sławomir Jacek Żurek

Jak uczyć wiedzy o kulturze?

S
o
w
o
s
tę
p
n
e

Już prawie od dwóch lat obecny jest w liceum nowy przedmiot – wiedza o kulturze. I choć stanowi on niewielki wycinek w uczniowskim planie lekcji (zazwyczaj realizowany jest zaledwie w ciągu jednego roku raz w tygodniu na jednej godzinie), to z punktu widzenia dydaktyki humanistycznej stanowi niezwykle ważny element procesu nauczania. Wiedza o kulturze jest bowiem swoistym zwrótnikiem łączącym treści różnych przedmiotów oraz sprawności uczniowskie, które konieczne są dla każdego młodego człowieka, pragnącego zostać świadomym odbiorcą kultury. Inaczej mówiąc, pozwala on w praktyce poszerzyć wiele kompetencji zdobytych przez młodzież na lekcjach przedmiotowych. Nauczyciele uczący wiedzy o kulturze realizują więc najpełniej tzw. nauczanie kontekstualne, które od kilku lat postulowane jest w programie polskiej szkoły i do niedawna obecne jedynie w postaci ścieżek edukacyjnych.

Jak to się jednak zawsze dzieje z nową dydaktyczną rzeczywistością – narastają wokół niej różne problemy, które w tym przypadku można sprowadzić do jednego pytania: „Jak uczyć wiedzy o kulturze?”. Numer wiosenny naszego kwartalnika jest właśnie próbą rozbudowanej odpowiedzi na tę kwestię. (Warto zresztą już na wstępie zaznaczyć, że jest to de facto odpowiedź wtórna wobec podręcznika *Człowiek – twórca kultury*, napisanego przez autorów wywodzących się z różnych środowisk naukowych, a przygotowanego przez Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR). O koncepcji nauczania wiedzy o kulturze mówi na łamach kwartalnika wiele osób. Ich wypowiedzi zebrane zostały w pierwszym dziale – „Głosy wokół wiedzy o kulturze”.

Sławomir Jacek Żurek
adiunkt w Katedrze Dydaktyki
Literatury i Języka Polskiego
KUL; współautor książki
Ścieżki Europy (STENTOR
2003) do realizacji ścieżek
edukacyjnych w gimnazjum

Znaleźć tu można rozmowę ze znanym autorytetem – prof. Marią Poprzęcką z Uniwersytetu Warszawskiego (*Człowiek – twórca kultury*), a zaraz obok gorącą debatę badaczy i dydaktyków, spierających się na temat sposobów mówienia o kulturze we współczesnej szkole (*Wiedza o kulturze w rytmie hip-hopu?*). Genezę i etymologię słowa „kultura” (z perspektywy współczesności) próbuje przedstawić filozof – Jacek Wojtyśiak (*Kilka okruchów ze stołu kultury*). Współautorzy wspomnianego podręcznika pokazują, jakie treści z punktu widzenia dziedziny, którymi się zajmują, wydają im się szczególnie ważne w nauczaniu wiedzy o kulturze (Zbigniew Majchrowski, *Ku teatrowi współczesnemu*; Dorota Szwarzman, *O potrzebie kształtowania wrażliwości muzycznej uczniów*; Piotr Sitarski, *Czy Lara Croft maluje paznokcie? O mediach audiowizualnych w szkolnej edukacji humanistycznej*). Podsumowaniem tej części jest krótki szkic metodyczny, będący próbą wykładni koncepcji nauczania tego przedmiotu zawartej w programie i podręczniku *Człowiek – twórca kultury* (Irena Sroczyńska-Niwicz, *Wiedza o kulturze według STENTORA*).

W dziale „Od stażu do dyplomu” wypowiedzi zarówno młodych, jak i doświadczonych nauczycieli. Rafał Rutkowski zastanawia się, co to jest kultura, kreśląc kilka uwag na marginesie lektury esejów Cassirera i wiersza Barańczaka. Mateusz Stróżyński pisze o możliwościach interpretacji tekstu, jakie otwiera przed uczniami uważna lektura Biblii, a Barbara Szargot przypomina zjawisko fizjonomiki jako fenomenu kultury XIX wieku.

Krótki oddech w dyskusjach kulturoznawczych zapewnia lektura szkicu interpretacyjnego Mariusza Soleckiego o *Mieście nagim* Zbigniewa Herberta oraz felietonu Marka Łazińskiego *O tytułach i tytułomani*.

W dalszej części „Zeszytów Szkolnych” dominuje praktyka. W „Bombowych lekcjach” propozycje scenariuszy dotyczących kwestii, jak uczyć: świadomego odbioru filmów i programów telewizyjnych (Beata Jesionek-Biskupska, Elżbieta Żurek, *Dlaczego seriale?*), obcowania z dziełami sztuki nowoczesnej (Mariusz Orłowski, *O postrzeganiu obrazów malarskich*), rozumienia technik animacji komputerowej (Beata Olczykowska, Katedra Tomasza Bagińskiego, *czyli komputer na usługach sztuki*) oraz fenomenu komunikacji internetowej (Barbara Matusiak, *Jak komunikacja internetowa przekształca relacje pomiędzy ludźmi?*).

W dziale „Metodycy radzą” dalsza część wskazówek autorów podręcznika *Przeszłość – to dziś* (Aleksandra Nawareckiego i Doroty Siwickiej), dotyczących koncepcji nauczania romantyzmu we współczesnej szkole, a także refleksje doświadczonego dydaktyka uniwersyteckiego Stanisława Bortnowskiego na temat sztuki współczesnej i tej zupełnie najnowszej z dwóch perspektyw pokoleniowych (*Rejestr zdziwień nad kulturą współczesną*).

Niezwykle bogaty zestaw ćwiczeń w dziale „Czytamy teksty kultury” pokazuje, jak można „czytać” tekst sceniczny (Aleksandra Porożyńska, Sławomir Jacek Żurek, *Dlaczego didaskalia są ważne w analizie oraz interpretacji dramatu?*), tekst eseistyczny w kontekście plastycznym (Grażyna Bogucka, Janusz Wojczakowski, *Trzy obrazy z winem*), tekst filmowy (Rafał Rutkowski, *Męska sprawa, czyli dziecko w niehumanistycznym świecie*) oraz tekst muzyczny (Dorota Szwarzman, Elżbieta Żurek, *Jak słuchać Strawińskiego?*).

Zeszyt zamykają uwagi Roberta Piłata na temat korzystania z dóbr materialnych kultury (dział „Uwaga! Filozofia w szkole!”) oraz Mateusza Stróżyń-

skiego i Bogumiły Fiołek-Lubczyńskiej o najnowszych i nieco starszych obrazach kinowych. W dziale „Półka wydawnicza” znajdują się recenzje pozycji, po które warto sięgnąć.

Waldemar Baraniewski pisze o książce Marii Poprzęckiej – *Galeria. Sztuka Patrzenia*, a Beata Jesionek-Biskupska

o książce Roberta Szuchty i Piotra Trojańskiego – *Holokaust. Zrozumieć dlaczego*.

Zapraszamy do zapoznania się z najnowszym numerem „Zeszytów Szkolnych”, mając głęboką nadzieję, że publikowane w nim materiały będą inspirujące dla wielu nauczycieli wiedzy o kulturze.